

**"THE GIRL WITH ROLLER SKATER" WITH
REGARD OF THE KEY ELEMENTS OF
CHILDREN'S LITERATURE**

**Zeynep Cemali'nin Patenli Kız Romanının Çocuk Edebiyatının
Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi¹**

Arife ERDOĞAN HORASAN² & Zehra GÖRE³

Abstract

Literature plays an important role at children's personality development. Literal texts which written for children on the one hand carry an educational identity on the other hand develop children's esthetics intelligence and by this they aim to place selectivity into the inner world of children. Stories and novels are the leading of literary works that children read with interest and pleasure. In the development of children's reading habits and enjoyment, stories and novels have a big importance to getting the knowledge and explanations of the causes of events. Stories and novels enrich children's limited life experiences and allow them to think about various types of people. In this context, it makes it easier for children to integrate into their collective and cultural environment. In this study, Zeynep Cemali's novel "The Girl with Roller Skater" was examined in terms of form, content, language and expression, which are the basic elements of children's literature and she is one of the important authors of the last era's children's literature. The study is descriptive and has been prepared by document examination method. The results of the research show that the form features of the novel are sufficient in terms of size, paper, page layout, writing and punctuation however the artifact is lacking in painting; content features such as subject, main idea, event, hero, place and time, narrator, message are appropriate for the level of children; gaining love of language and correct use of language to the child readers except proverbs, idioms, analogies and dilemmas which are in characteristics of language and expression; is enough to improve the vocabulary. In this context, Turkish textbooks can benefit from this work for the purpose of correct, beautiful, effective use of Turkish. The writer's child novel that we try to examine is important in terms of reflecting contemporary child and human relationships. Such novels may be included more frequently in primary and secondary schools in order to raise generations who have adopted universal and traditional values in an increasingly globalizing world and have developed themselves with the strength they have acquired from these values

Key Words: Children Literature, Children Novel, Key Elements, Zeynep Cemali, The Girl with Roller Skater

¹ Bu çalışma NEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde 2015 yılında tamamlanan "Zeynep Cemali'nin Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

² Dr., MEB, Türkçe Öğretmeni, Konya; arife-212@hotmail.com

³ Prof. Dr., NEÜ Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi ABD, Konya; zgore@hotmail.com

Özet

Çocukların kişilik gelişiminde edebiyat önemli bir rol oynamaktadır. Çocuklar için yazılan edebî metinler, bir yandan eğitici bir kimlik taşıırken bir yandan da çocukların estetik anlayışını geliştirerek, seçiciliği çocuğun iç dünyasına yerleştirmeyi hedefler. Çocukların ilgi ve zevkle okudukları edebiyat eserlerinin başında hikâye ve romanlar gelmektedir. Çocukların okuma alışkanlığı ve zevkinin gelişmesinde, olayların sebeplerini açıklayan bilgilerin, yorumların elde edilmesinde hikâye ve romanların önemi büyüktür. Hikâye ve romanlar çocukların sınırlı hayat tecrübelerini zenginleştirir, çeşitli insan tipleri üzerinde düşünmelerini sağlar. Bu bağlamda çocukların içinde yaşadıkları topluma ve kültürel ortama uyum sağlamalarını kolaylaştırır. Bu çalışmada son dönem önemli çocuk edebiyatı yazarlarından Zeynep Cemali'nin Patenli Kız romanı çocuk edebiyatının temel öğeleri olan biçim, içerik, dil ve anlatım yönünden incelenmiştir. Çalışma betimsel olup doküman incelemesi yöntemiyle hazırlanmıştır. Araştırma sonuçları, romanın biçim özellikleri olan boyut, kağı, sayfa düzeni, yazım ve noktalama, resimleme yönünden yeterli olduğunu; içerik özellikleri olan konu, ana fikir, olay, kahramanlar, yer ve zaman, anlatıcı, iletiler yönünden hitap ettiği çocuklara uygun olduğunu; dil ve anlatım özellikleri içinde yer alan atasözleri hariç deyimler, benzetme ve ikilemeler yönünden çocuk okurlara dil sevgisi, dili doğru kullanma becerisi kazandırma; kelime hazinesini geliştirme bakımından yeterli olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda Türkçe ders kitaplarında, Türkçeyi doğru, güzel, etkili kullanma amacına yönelik olarak bu eserden faydalanılabilir. Yazarın incelemeye çalıştığımız çocuk romanı günümüz çocuk ve insan ilişkilerini yansıtması bakımından önemlidir. Gittikçe küreselleşen dünyada evrensel ve geleneksel değerleri benimsemiş, bu değerlerden aldığı güçle kendisini geliştirmiş nesillerin yetişmesi için bu tür romanlara ilk ve ortaokullarda daha sık yer verilebilir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Edebiyatı, Çocuk Romanı, Temel Öğeler, Zeynep Cemali, Patenli Kız

Giriş

Edebiyat; malzemesi dile dayanan, edebî ve estetik değeri olan, bayağılık ve çirkinlik kabul etmeyen sözlü ya da yazılı verimlerin tamamına denir” (Yalçın ve Aytaş, 2002: 5). Toplumların temelini oluşturan çocukların eğitilmesi gereği açıktır. Çocuk yaşadığı çağda ve içinde bulunduğu toplumda bir yere sahip olacağını eğitim ve edebiyat aracılığıyla anlayabilecektir. Çocuk edebiyatı eserleriyle diğer eserler arasında bir ayrılık yoktur; çünkü her eserin de edebiyat ürünü olması gerekir. Çocuk edebiyatı deyimiyle, 2-14 yaşları arasındaki kişilerin ihtiyaçlarını karşılayan bir edebiyat alanı anlatılmaktadır. Çocuk edebiyatı deyimi, çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ya da yazılı bütün eserleri kapsar” (Oğuzkan, 2001:3).

“Çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlılıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacıyla gerçekleştirilen edebiyattır. Çocuklara çocukluğu ya da çocuğu anlatan bir edebiyat değildir. Çocuk, her şeyden önce iyi, nitelikli çocuk kitabından ve yazarından, kendisini çocukluğundan çıkarmasını ve kendi dünyasına götürmesini bekler. Çocuğa çocuk olduğunu hatırlatan, onu küçümseyen bir edebiyat çocuk dünyasını yansıtamaz” (Şirin, 2000: 13).

“Nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde sözcükler ve çizgiler, ustaların elinde çocuğun yaşamını bütünleyen bir araca dönüşür. İnsanın günlük yaşamda sesiyle, jest ve mimikleriyle, bedensel hareketleriyle yansıttığı duygular; nitelikli edebiyat ürünlerinde sözcük ve çizgilerle yaşam bulur. Çocuğun karşısına duygusuyla, düşüncesiyle insan gerçeği çıkarılır” (Sever, 2003:11).

“Çocuk edebiyatı kültürü içinde en duyarlı yaklaşımları, çocuğa görelilik ilkesi belirler. Çocuğa göre deyince, çocuklar için yapılacak edebiyatın çocuğun büyüme ve gelişme çağlarına, psikolojisine, sözcük ve kavram bilgisine, algılama düzeyine uygun bir duyarlılık anlaşılmalıdır” (Şirin, 2000: 19).

Çocuk edebiyatı bir rehberlik kaynağıdır. Çocuk edebiyatı ürünleri de çocuğun kendi kişiliğini tanıyıp ona değerli bir varlık olduğunu hissettirebilecek nitelikte olmalıdır. Çocuklar için hazırlanmış eserlerin biçim, içerik ve dil anlatımı da çocukların iç dünyasına canlılık getirebilecek özellikte olmalıdır.

Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri

Çocuk edebiyatının temel öğeleri biçim, içerik, dil ve anlatımdır.

Biçim

“İyi bir çocuk kitabının biçimsel olarak bazı özellikler taşıması gerekir. Herhangi bir çocuk kitabını biçimsel olarak değerlendirmek için o kitabın boyutu, kâğıt cinsi, sayfa düzeni, içindeki resimlerin niteliği, metinde kullanılan yazının özelliği gibi hususlara bakmak gerekir” (Şirin, 2000: 213).

Boyut: “Çocuk kitaplarındaki içerik ile eserin büyüklüğü arasında belirli bir orantı bulunmalıdır. Çocuklar konusuna göre çeşitli büyüklükteki kitapları okumaktan zevk duyarlar. Bununla birlikte çocuk kitaplarının kolaylıkla okunmaya, resimlerine bakılmaya ve taşınmaya elverişli bir özelliği bulunmalıdır. İlke olarak, çocuk yayınlarında boyutların içerikle uyumlu olması istenir. Esasen çocukların sürekli olarak aynı boyutlarda hazırlanmış eserleri okumaktan hoşlanmadıkları gerçektir” (Oğuzkan, 2001: 364).

Kâğıt: Kitapta kullanılan kâğıdın birinci hamur olması çocukların ilgisini çekecektir. Bu özellik ayrıca kitabın dayanıklılık süresini de uzatır. Çocuk kitaplarında kullanılan kâğıdın mat olması gerekir. Böylelikle çocukların dikkatlerinin dağılması önlenir.

Sayfa Düzeni: Sayfa düzeni, grafik etki açısından, çocuğun okuduklarını ve gördüklerini iyi anlaması yönünden önemli bir faktördür. Kitabın sayfa düzeni, içindeki metni en iyi okutabilecek biçimde olmalıdır. Çocuğun yazıları iyi izleyebilmesi ve metinle arasında sıcak bir bağ kurabilmesi yazı, resim, yerleştirme dengesinin en iyi biçimde ayarlanmasına bağlıdır” (Ciravoğlu, 1999: 187).

“Çocuk kitaplarında yaş grubuna göre harf seçimi yapılır. Bu kitaplarda kullanılan harflerin özelliği de çok önemlidir. İlköğretim birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerine seslenen kitaplarda kullanılan harfler on iki puntodan daha küçük olmamalıdır. Dördüncü ve beşinci sınıflar için hazırlanan kitaplarda on puntoluk harfler kullanılabilir. İlköğretim ikinci kademe devam eden öğrenciler için yayınlanan kitaplarda on punto büyüklüğünde harfler normal sayılmaktadır” (Şirin, 2000: 213).

Yazım ve Noktalama : “Çocuk yayınlarında en dikkat isteyen konulardan biri de yazım kurallarıdır. Çocuk kitaplarında yazım ve noktalama işaretlerinin kullanılması konusunda çok titiz davranılması gerekir. Hazırlanan çocuk kitaplarında en küçük bir yazım yanlışlığı, büyük olumsuz sonuçlara yol açar. Küçük yaşlarda yanlış öğrenilen bir konu veya bir sözcük daha ileri yaşlarda bırakılmaz. Bu sebeple çocuk kitapları birkaç kez düzeltme yapılarak kontrol edilmelidir. Yazımda tutarlılık ve noktalama işaretlerinin kullanılmasında kurallara uygunluk, iyi bir çocuk kitabında aranılan özelliklerin başında gelir” (Ciravoğlu, 1999: 188).

Resim: “Resim, sanatçının dünyasında yarattığı içeriği, görünür kılan bir öğedir. Yalnızca, kendi diliyle bir anlam dünyası yarattığı gibi, bir yazarın kurguladığı yaşam durumunu da görsel bir biçime dökebilir. Çocuk kitaplarında resim, kendi başına görsel bir öğe olarak önemli bir işlevi yerine getirdiği gibi, metinle beraber düşünüldüğünde de anlamı tamamlayan, açıklayan, genişleten, bazen de metne yeni anlamlar katan estetik bir uyarıcı olur” (Sever, 2003: 159).

Kapak: “Kapakta, kitabın içeriğini en iyi biçimde yansıtabilecek resimleme ve ona uygun kapak yazıları gerekir. Kapakta resimleme ve ona uygun kapak yazıları gerekir. Kapakta resmin dışında yazı olarak kitabın adı, yazarın ve yayınevinin adı verilmelidir. Resimleyenin adı da kapakta verilebilir. Kitabın sırt yazısı mümkün olduğunca

unutulmamalıdır. Böylelikle çocukların kütüphanelerde kitaplara kolayca ulaşmaları sağlanabilir” (Ciravoğlu, 1999: 189).

İçerik

Bir edebiyat eseri teması, konusu, karakterleri ve planı ile kendine özgü bir kişilik kazanır. Çocuklara yararlı olması beklenen eserlerin biçim kadar içerik olarak da başarılı olması gerekir.

Konu: “Bir edebiyat eserinin düşünce, olay ve durumlardan oluşan iskeletine konu denir. Yazar; bir düşünceden, bir olaydan veya bir durumdan yola çıkarak bir eser meydana getirebilir. O zaman bir edebiyat eseri ortaya çıkar” (Ciravoğlu, 1999: 189). “Çocuk kitaplarının konuları çocuğun güncel hayatı ile doğrudan ilgili olmalı ve gerçeğe uygun düşmelidir. Yazar çocukların ilgilerini, beğenilerini, okuma eğilimlerini tespit ederek konularını bu tespit etrafında işlemelidir. Sağlam konuların işlenmesiyle meydana getirilmiş eserler sayesinde çocuklar, üstün değerlere ulaşırlar”(Yalçın ve Aytaş, 2002:32).

Ana Fikir: “Yazarın eserinde sürekli olarak belirtmeye çalıştığı temel düşünce ve görüşlere, gösterdiği ana yönelimlere ana fikir denir. Yetişkinlere özgü eserlerde olduğu gibi çocuklar için yazılan eserlerde de ana fikrin önemli bir yeri vardır. Ana fikir hiçbir duraksamaya yol açmayacak biçimde, açık olmalıdır. Bir konuyu ele alıp onu belli bir yazı türünde işleyecek olan yazarların; okurlarına ne gibi düşünce ve görüşleri kazandırmak, onlarda ne gibi tavır ve alışkanlıkları geliştirmek istediğini bilmesi önemlidir. Ana fikri belirsiz veya değişik yorumlara elverişli eserler, çocuğu kararsızlığa ve yanlış anlamalara sürükler” (Oğuzkan, 2001: 364).

Kahramanlar: “Roman, hikâye, piyes ve benzeri edebiyat eserlerine başından olay geçen kişilere “kahraman” adı verilir. Eserlerde, olayı sürükleyen, yaşayan en önemli kişiye başkahraman denir. Bu kişiler eserde, okura birçok özelliği ile tanıtılır. Olaylar onun çevresinde döner. Diğer kişiler anlatılanlarla dolaylı ilgisi olan kahramanlardır” (Dil Derneği, 1998: 736). Okuduğu ya da dinlediği bir hikâyenin kahraman veya kahramanlarıyla kurduğu etkileşim, çocuğun yeni düşsel arkadaşlar edinmesini sağlar. Kendi gibi duyan, düşünene ve hareket eden başka çocukların da olduğunu anlar. Güven duygusunu geliştirir. Çocuklar, kahramanlar aracılığıyla insanların başından geçebilecek olayları tanır. İnsan ve toplum yaşamını belirleyen kural ve değerleri tanıma ve anlama bilinci oluşturur.

Olay: “Yazar temayı, konuyu ve konuyu gerektirdiği kahramanları tespit ettikten sonra düşüncelerini, duygularını ve değişik hayat durumlarını bir sıraya göre anlatır. Bir eserin yapısını ve iç düzenini önceden tasarlamayı sağlayan ve yazma işini bir disipline bağlayan araca plan denir. Dikkatli hazırlanmış bir plan aracılığıyla eserin ana fikri kolayca anlaşılabilmesi gibi başlıca olaylar ve kahramanlar da ayrıntılar içinde kaybolmaz; gereksiz tasvir, çözümlenme ve konuşmalara yer verilmez; başlangıç, düğüm ve sonuç gibi evreler birbirini doğal biçimde izler. Kısaca, iyi bir olay örgüsü, olaylar, durumlar, düşünce ve duygular arasında uyumlu bir ilişkinin gerçekleşmesini sağlar, eserin okur üzerindeki etkisini artırır” (Oğuzkan, 2001: 367).

Yer ve zaman: “Edebî anlatımlarda olayların gerçekleştiği çevreye yer denir. Zaman ise, olayın başladığı andan gelişerek çözüme ulaştığı ana kadar geçen süredir. Her olay belli bir zamanda ve belli bir yerde geçer. Kahramanın bulunduğu yer, kahramanın toplumsal, kültürel, ekonomik ilişkileri ve onun kişiliği hakkında bilgi verir. Yazar; yer ve zamanla ilgili ayrıntıları, olayı ve kahramanları aydınlatacak biçimde seçer”(Adalı, 2003: 26-27).

Anlatıcı: Bütün roman ve öykülerde mutlaka bir anlatıcı vardır. Tekin (1989: 9)’e göre, anlatıcı, roman sanatının başta gelen temel unsur, aynı zamanda en etkili elemanıdır. Genel olarak anlatımlarda iki esas anlatım yöntemi kullanılır.

“Birinci kişi anlatımı; anlatıcı öykünün başkahramanı yan kahramanlarından biridir. Bu tür anlatımlarda anlatan kişi, ya başından geçen olayları ya da gözlemlerini dile getirir. Ben dilinin kullanıldığı anlatımlarda, aktarma doğrudan ve samimi olacağından okur, hem anlatımdaki kişileri daha rahat tanıyacak hem de öyküyü daha kolay anlayacaktır” (Özdemir, 1994: 220-221).

“Üçüncü kişi anlatımı; anlatıcı öykünün kahramanı değildir, olaylara dâhil değildir. Bu tür anlatımlar üç başlık altında toplanabilir. Her şeyi bilen yazar, ilahi bir bakış açısına sahiptir. Bilgisi sınırsız olan yazar öyküde şunları yapabilir: Olayları doğrudan aktarabilir, karakterlerin zihnine girebilir, karakterlerin davranışları, eylemleri, konuşmaları, görüşleri hakkında yorum yapabilir, zaman ve mekân içinde özgürce dolaşarak geçmiş ve gelecekle ilgili en ince ayrıntıları anlatabilir, genel düşünceler ve yargılarda bulunabilir” (Çakır, 2002: 167-170).

Dil ve Anlatım

“Dil; iletişim, anlaşma ve düşünme aracıdır. Bir kitabın ana dilin sahip olduğu zenginliklere yer vermesi okura duygu, düşünce ve yaşantı zenginliği sağlar” (Sever, 1995: 14). “Bir dilin sözcükleri, terimleri, yabancı dillerden gelme öğeleri, atasözleri, deyimleri, insanlar arası ilişkilerde kullanılması gelenek olmuş kalıp sözleri ve kalıplaşmış birtakım deyişler sözcükleri altında ele alınır. Bu terimle anılan varlık, aynı zamanda o dili konuşan ulusun maddi ve manevi kültürünü, dünya görüşünü, yaşam koşullarını ve deneyimlerini de yansıtır” (Aksan, 2002: 13).

“Çocuk kitaplarında anlatımın sadeliğine dikkat edilmeli, gereksiz sözcükler yer almamalı, duruluk, açıklık, akıcılık gibi unsurlar göz önünde bulundurulmalıdır. Bunlar çocuk kitaplarının ele aldığı konu, olay, yer ve kahramanların anlatım açısından daha etkili ve anlaşılır olmasını sağlayacaktır” (Yalçın ve Ayaş, 2002: 32).

Atasözü: “Ataların geçmişteki yaşayış, deneyim ve gözlemleriyle ortaya koydukları, halkça öğüt olarak benimsenen, kalıplaşmış, anlamlı, kısa ve özlü sözlerdir” (Göğüş vd., 1998:18). Her ulusun atasözleri; kendi varlığının ve benliğinin aynasıdır. Atasözleri ulusların zekâlarındaki keskinliğin, hayallerindeki genişliğin, duygularındaki inceliğin en tipik örnekleridir

Deyim: “Birden çok sözcüğün belli bir anlamı anlatmak amacıyla bir araya gelmesiyle oluşan deyimler; o dili konuşan toplumun kültürünü, algılama, anlatım, imgelem ve nükte gücünü ortaya koyar” (Aksan, 2005: 96).

Benzetme: “Aralarında ortak nitelikler olduğu düşünülen kavramları karşılaştırmaya dayanan anlam olayına benzetme denir” (Adalı, 2003: 114). Anlatımı güçlendirmek amacıyla, aralarında ortak nitelik bulunan iki varlık ya da kavramdan, güçlü olandan zayıf olana aktarma yapılmasıdır.

İkilemeler: “Anlatım gücünü arttırmak, anlamı ya da kavramı geliştirmek amacıyla yinelenen iki sözcüğe ya da yan yana kullanılan, anlamları birbirine yakın, karşıt veya sesleri birbirini andıran iki sözcüğe denir” (Adalı, 2003: 10). İkilemelerin kuruluş amaçları arasında; anlamı güçlendirmek, ifadeye zenginlik katmak, ses ahenginden faydalanarak devamlılık ve çokluk ifadesi sağlamak yer alır.

Çalışmanın Amacı

Son dönemin önemli çocuk edebiyatı yazarlarından Zeynep Cemali, kendine özgü üslubu ile edebiyat dünyasında yer etmiştir. Bu çalışma, Zeynep Cemali'nin Patenli Kız romanının çocuk edebiyatının temel öğeleri olan biçim, içerik, dil anlatım bakımından inceleyerek, onun çocuk edebiyatımızdaki yerini ortaya koymak amaçlanarak hazırlanmıştır.

Yöntem

Bu çalışmada içerik çözümlmeye dayalı betimsel bir yöntem kullanılmıştır. Doküman incelemesi yoluyla eserin biçim, içerik, dil ve anlatım özellikleri göz önünde bulundurulmuştur.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak Zeynep Cemali'nin Patenli Kız romanı kullanılmıştır. Veri toplama aracının seçiminde, eserin çocuk edebiyatının temel öğelerini ortaya koymada yetkin olması dikkate alınmıştır. Bu çalışma, Zeynep Cemali'nin Patenli Kız romanının biçim ve içerik, dil ve anlatım yönünden değerlendirilmesini kapsamaktadır. Bu eser çocuk edebiyatı eserlerinde bulunması gereken temel öğeler ve eserlerin hitap ettiği çocukların özellikleri dikkate alınarak incelenmiştir. Bu incelemelerden yola çıkarak roman ve öykülerin biçim, içerik, iletiler, dil ve anlatım yönünden çocuk okuyucuların seviyesine uygunluğu değerlendirilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde inceleme sonucu elde edilen verilerin yorumlanmasına yer verilmiştir.

Biçim Çözümlemesi

Boyut, Kâğıt, Yazım ve Noktalama: Zeynep Cemali'nin bu romanının ilk baskısı Günışığı Kitaplığı tarafından 2003 yılında İstanbul'da yayımlanmıştır. Eserin incelenen 16. baskısı, 222 sayfa olup Günışığı Kitaplığı tarafından Temmuz 2010'da basılmıştır. Kitap, 12x18 cm boyutundadır. Kullanılan kâğıt mat ve ikinci hamur kâğıttır. Yazım ve noktalama yönünden kitapta hata bulunmamaktadır.

Kapak ve Resimleme: Kitabın kapağı renklidir. Kapakta romanın başkahramanı olan Şerare, diğer bir söyleyişle Patenli Kız patenlerini bağlarken resmedilmiştir. Bu resimleme okurların kahramanı gözünde canlandırmayı kolay hale getirmesi bakımından önemlidir. Kitabın içinde her bölümün başında, o bölümde anlatılan hikâyeyi içeren küçük resimler vardır. Bu bölümlerdeki resimler içerikle uyumlu, eserde anlatılan olayları somutlaştırıcı resimlerdir. Ancak resimlerin renksiz ve boyutlarının küçük olması resimlerin etkisini azaltmaktadır.

Yazı Biçimi ve Sayfa Düzeni: Eserde kullanılan harfler on iki punto büyüklüğündedir. On iki punto büyüklüğünde yazılmış olması ilköğretim ikinci kademe öğrencileri açısından uygundur. Ayrıca eserde sayfa düzenine de dikkat edilmiştir.

İçerik Çözümlemesi

Eser 222 sayfadır. Yirmi bölümden oluşmaktadır. Bölümlerde anlatılan olaylar birbiriyle bağlantılıdır. Bölümlerin altısında kahramanlar çocukluk anılarını anlatmıştır.

Romanda yer alan bölümler şunlardır:

Meraklı Postacı

Gizemli Sarı Zarflar

Postacının Hayreti

Öğretmen Leyla

Hanımnine'nin Masalları

Kargabaş Ömer

Kuzgun

İki Kocamış Adam
Tık tık Yaşar
Mükemmel Efendi
Mırmır Nine
Ponpuni
Meraklı, Üstüne Üstlük
Kuruntulu Postacı Erkan
Gezgin Neşe
Ak Tenli Güzel Kızlar
O Gece
Dürbün Nimet
Kırmızı Fiyonklu Rugan Pabuçlar
Karamelalar'ın Konukları

Konu: Romanda, işitme engelli olan Şerare'nin İstanbul yakınlarındaki Yeşilbağlar köyünde geçirdiği tatil sırasında, köyün altı yaşlı kişinin anılarını derleyip tatil ödevini tamamlaması, bu ödevin okul idaresi tarafından çok beğenilerek kitap haline getirilmesi anlatılmış, engelli bir çocuğun başarısı konu edilmiştir.

Ana Fikir: Eserde inançlı ve hayata bağlı olduktan sonra hiçbir fiziksel engelin insanın başarıları önünde duramayacağı vurgulanmaktadır.

Olaylar: Romanda olaylar klasik bir kurguyla anlatılmamıştır. Romana düğüm bölümüyle başlanmış, geri dönüşlerle başa dönülerek olaylar okura aktarılmıştır. Romanın bir diğer özelliği roman içinde öykü anlatmasıdır. Romanın başkahramanı Şerare'nin dinlediği ayrı ayrı çocukluk öyküleri, romandaki ana olayla bütünleştirilmiştir. Bu bütünleme sağlanırken geriye dönüşlere oldukça sık yer verilmiştir.

Kahramanlar: Roman, kahraman yönünden oldukça zengindir. Kahramanlar gerçek yaşamda karşılaşılabilecek kişilerden seçilmiş, yaşanılan ortama uygun çizilmişlerdir. Romanın başkahramanı işitme engelli bir çocuk olan Şerare'dir. Öğretmen Leyla, Kargabaş Ömer, Tık Tık Yaşar, Mırmır Nine, Gezgin Neşe, Dürbün Nimet, Nil ve Postacı Erkan ikinci dereceden kahramanlardır. Eserdeki diğer kişiler de üçüncü dereceden kahramanlardır.

Şerare Aydoğdu: Romanın başkahramanıdır. İşitme engelli olmasına rağmen yaşama sıkı sıkı tutunan, neşeli, hayat dolu bir çocuktur. Azimliliği, kararlılığı, ince zekâsı sayesinde çevresindekilerin takdirini kazanmıştır.

Öğretmen Leyla: Yeşilbağlar köyünde yaşayan emekli bir öğretmendir. Köyün sakinleri tarafından sevilen saygı gösterilen, aydın bir kişidir.

Kargabaş Ömer: Yeşilbağlar'ın çok dışında insanlardan uzak yaşayan, köyün yabancı olarak tanınan bir ihtiyardır.

Tık Tık Yaşar: Eski bir marangoz ustasıdır. Yaşlılığında Yeşilbağlar'a yerleşmiştir.

Mırmır Nine: Yeşilbağlar'da Piknik Aile Çay Bahçesi'ni işleten gelini ve torunuyla yaşayan, köylü tarafından sevilen yaşlı bir kadındır. İçinden mırıldanır gibi konuştuğu için Mırmır Nine diye bilinmektedir.

Gezgin Neşe: Altmış yaşlarında, evlenmemiş, tek başına yaşayan bir bayandır. Evinde hiç oturmadığı, sürekli gezecek yerler bulduğu için Gezgin Neşe olarak bilinir.

Dürbün Nimet: Yeşilbağlar köyünde olup bitenden haberdar olan, sürekli çevresini merakla izleyen yaşlı bir kadındır.

Postacı Erkan: Yeşilbağlar köyünün meraklı postacısıdır. İşini severek yapar.

İlhan Aydoğdu: Şerare'nin babasıdır. Mesleği doktorluktur. Çocuğunu iyi yetiştiren, onun eğitimi için bütün imkânları sağlayan aydın bir kişidir.

Meral Aydoğdu: Şerare'nin annesidir. Avukattır. İşitme engelli kızının eğitimi için her zorluğa göğüs geren bilinçli bir annedir.

Nil: Şerare'nin kuzenidir. Ailesiyle birlikte Yeşilbağlar'da yaşar.

Romanda olaylara yön veren kahramanlar dışında yer alan diğer kişiler şunlardır: Aslı ile Ferhat, Esmâ, Aydın Bey, Ege, Selma Hanım, Dürbün Nimet'in torunları, Hanımnine, Nazif Bey, Latif ile Şeref, Senem, Hasan Ağabey, Meltem, Gülsüm, Gülnaz, Gülcan, Gülnur, Ömer Dede'nin anne ve babası, Yaşar Bey'in kızı, Yavuz, Yaşar Bey'in annesi, babası ve kız kardeşi, Kırıkçı Haydar, Sinan Bey, Veznedar Ali, Derya, Paşa Dede, Mırmır Nine'nin babası, Mübeccel, Lerzan ve Rezzan, Ferit Bey, Matmazel Eleni, Ramazan Efendi, Dürbün Nimet'in anne ve babası, Dürbün Nimet'in ağabeyi: Nazire Teyze, Karamelalar Programının Sunucuları, Çaycı Musti, Gülten, Musa, Berta ile Berna.

Romanda bu kahramanlardan başka sadece isim olarak geçen kişiler de vardır. Bunlar; köyün hemşiresi, Leyla Hanım'ın oğlu, Dostcan ailesidir.

Yer ve zaman: Romanın ana mekânı, açık mekân ya da geniş mekân olarak değerlendirilen Yeşilbağlar köyüdür. Olaylar bu köyde cereyan etmiştir. Yeşilbağlar, İstanbul'un Beykoz ilçesinin bir köyüdür. Yeşilbağlar'ın sokakları, çay bahçeleri de romanın önemli mekânlarından. Romanda çok çeşitli iç mekânlarda kullanılmıştır. Öğretmen Leyla Hanım'ın evi, Gezgin Neşe'nin evi, Dürbün Nimet'in evi, Kargabaş Ömer'in evi, Saadet Nine'nin çocukluğunu geçirdiği konak, Neşe Hanım'ın çocukluk günlerini geçirdiği İzmir'deki ev, Ferit Bey'in evi bunlar arasındadır. Romanda sadece adları geçen mekânlar ise Yeşilbağlar köyünün postanesi, Aydın Bey'in eczanesi, sağlık ocağı, Dostcanların konağı, Postacı Erkan'ın evidir.

Romandaki olaylar, bir kasım ayının perşembe günü Şerare'nin içinde kitabının olduğu zarflarının altı yaşlı kişiye gelmesiyle başlar ve Cuma günü Şerare'nin bir televizyon programına katılıp kitabını tanıtmamasıyla sona erer. Ancak, altı yaşlı kişi anılarını anlatırken ve Şerare'nin köye geldiği zaman hatırlanırken zaman zaman geri dönüşlerle geçmişe de gidilir.

Anlatıcı: Romanın genelinde anlatım, üçüncü kişi ağzından yapılmıştır. Yazar, kahramanların iç dünyalarını, düşüncelerini kendi yönlendirmesiyle okura ulaştırır. Romanda diyaloglara oldukça fazla yer verilmiştir.

Eserdeki İletiler: Patenli Kız; romanındaki en önemli ileti, bütün engellere rağmen hayata bağlı olunması gereğidir. Romanın başkahramanı Şerare, işitme engelli olmasına rağmen hayattan kopmamış, sıkı sıkıya hayata tutunarak büyük başarılar almıştır. Romanda insanların engelli bireyleri kabullenmesi gerektiğine, engelli bireylerin ailelerden ve toplumdaki beklentilerine, onların eğitiminin önemine yer verilmiştir. Eserde

dostluk, yardımlaşma diğer üzerinde durulan değerler arasındadır. Doğa ve hayvan sevgisi de romanda işlenen konular içindedir.

Dil ve Anlatım

Deyimler: Eserde birleşik fiil hâlinde olan deyimlere yer verilmiştir. Bazı deyimler birkaç kez tekrarlanmıştır.

Kapı kapı dolaşmak, Taban tepmek, Yolunu gözlemek, Göz gezdirmek, Yolunu tutmak, Kulak kesilmek, Küçük dilini yutmak, Gözden geçirmek, Yüreğini kemirmek, Yüreğine su serpmek, Göz göze gelmek, Baş şişmek, Bıyık altından gülmek, Aklını başından almak, Kulaklarında çınlamak, Eli ayağı birbirine dolaşmak, Yüreği daralmak, Gözleri dolmak, Baş göz etmek, Kafa kafaya vermek, Yüreği pır pır etmek, Gözlerini alamamak, Ağzı kulaklarına varmak, Dil dökmek, Kafa tutmak, Yüreği sızlamak, Akli durmak, Yer yarılıp dibine girmek, Kafa ütölemek, Çileden çıkmak, Üç buçuk atmak, Hevesini kırmak, Nam salmak, Ağzından dirhemle laf çıkmak, Bülbül kesilmek, İçi sızlamak, Burnunda tütme, Gözdağı vermek, Yüreği burkulmak, Yüreği ağzında, Karalar bağlamak, Mekik dokumak, Gözleri dikmek, Kıyameti koparmak, Pabuç bırakmamak, Gözleri ışıdamak, Dişe dokunmak, Göz hapsine almak, Gözü kara olmak, Yaka silmek, Dili tutulmak, Başa üşüşmek, Ön ayak olmak, Haddini bildirmek, İçi geçmek, Ağzı bir karış açık kalmak, Akli almamak, Ayağı yerden kesilmek, Dudakları uçuklamak, Pabucu dama atılmak, Nuh deyip peygamber dememek, Yüreğine ateş düşmek, Dikkat kesilmek, Yüzünden düşen bin parça olmak.

Atasözleri: Romanda atasözü örneği bulunmamaktadır.

İkilemeler: Patenli Kız romanında da ikilemeler bolca yer verilmiştir. İkilemeler; aynı kelimelerin, zıt anlamlı kelimelerin, yakın anlamlı kelimelerin, anlamsız kelimelerin ve yansıma kelimelerin tekrarı yoluyla yapılmıştır. Bazı ikilemeler birden fazla kullanılmıştır. Romanda yer alan ikilemeler şunlardır.

Pıt pıt, Üç beş, Üst üste, Yarım yamalak, Çın çın Yol yolak, Tıkır tıkır, Vura vura, Kükreye gürlüye, Şen şakrak, Alık alık, Allak bullak, Çoluk çocuk, Renk renk, Sağ sol, Al al, Süklüm püklüm, Bol bol, Apar topar, Söylene söylene, Kara kara, Bıcır bıcır, Yan yana, Dur durak, Zıp zıp, Işıl ışıl, Kıkır kıkır, Kıs kıs, Peş peşe, İri iri, Aval aval, Sallana sallana, Tir tir, Bakkal çakkal, Geri geri, Zaman zaman, Sessiz sessiz, Fazla fazla, Hıçkır hıçkır, Şaşkın şaşkın, Yavaş yavaş, Uzun uzun, Belli belirsiz, Zar zor, Var yok, Köşe bucak, Pırıl pırıl, Pençe pençe, Tek tek, Bağıra bağıra, Söve saya, Sakin sakin, Koşa koşa, Börtü böcek, Sıkı sıkı, Devire devire, İnle inle, Cır cır, Homur homur, Sallaya sallaya, Güle oynaya, Sinsi sinsi Bön bön, Sabah sabah, Kıpır kıpır, Vır vır, Fıkır fıkır, Paşa paşa .

Benzetmeler: Romanda, benzetmelere sıkça başvurulmuştur. “Tıpkı ve gibi” edatlarıyla benzetmeler kurulmuştur. Benzetmelerin sıkça zarf ve sıfat görevinde kullanıldığı görülmektedir. Bazı benzetmeler birden fazla kullanılmıştır. Romanda yer alan benzetmeler şunlardır.

Kutsal bir emanetmiş gibi, Bir savcı gibi, Arılar gibi, Yay gibi, Aç kurt gibi, Ninni gibi, Su gibi, Diken batmış gibi, Gelincik gibi, Limon yemiş gibi, Pamuk gibi, Avuç içi gibi, Kuğu gibi, Aslan gibi, Mum gibi, Kan çanağı gibi, Kedi gibi, Suçüstü yakalanmış çocuklar gibi, Cin gibi, Bal kokusu almış arılar gibi, Çocuk gibi, Kasırğa gibi, Yıldırım gibi, Gölge gibi, İnci gibi, Beşik gibi, Cici kızlar gibi, Leş gibi, Radyo gibi, Dürbün gibi.

Sonuç

Çocuklar için yazılan edebî metinler, onların kişilik gelişiminde, hayata hazırlanmasında büyük öneme sahiptir. Bu nedenle çocuk edebiyatı ürünleri çocuğun kendini tanıyıp

değerli bir varlık olduğunu hissettirebilecek özellikte olmalıdır. Ayrıca bu ürünlerin dili de çocukların iç dünyasına canlılık getirebilecek nitelikte olmalıdır. Çocuk edebiyatımızda duyarlı çalışmalar yapmış, kıymetli eserler kaleme almış yazarlarımızdan biri de Zeynep Cemalidir. Bu çalışmada yazarın Patenli Kız adlı çocuk romanı çocuk edebiyatının temel öğeleri olan biçim, içerik, dil ve anlatım açısından incelenmiş, incelemede şu sonuçlara ulaşılmıştır.

Biçim Yönünden

Eser biçim olarak değerlendirildiğinde, romanın kapağı renkli görsel öğeler içermektedir. Kapak kullanımında baskı kalitesine ve kapağın dikkat çekici olmasına önem verilmiştir. Kitap kapağının arka yüzünde, romanın kısa bir özetine ve eserle ilgili yorumlara yer verilmesi okurun kitapla ilgili fikir sahibi olmasını sağlamıştır. Romanın kapak görselliği düzenlenirken, romanın başkahramanının resminin kullanıldığı görülmüştür. Bu kullanım, eserin kahramanının çocuk okurun zihninde canlanmasına katkı sağlamıştır. Romanın adıyla kapaktaki görsellerin uyum içinde olması okura eser hakkında ipucu vermektedir. Eserlerde on iki punto harfler tercih edilmiş, satır aralıkları normal ya da normalden çok kullanılmış ve sayfalar tek sütun olarak düzenlenmiştir. Roman öykülerinin biçim ve sayfa düzenlerinin çocuk kitaplarında olması gereken niteliklere uygundur. Romanın yalnız kapağında resim kullanılmıştır. Eserin on iki yaş üstü çocuklara yönelik olduğu düşünülürse kitabın resimden arındırılmış olması olumludur. Böylelikle çocuk okurların soyut düşüncelerine katkı sağlanmış olur.

İçerik Yönünden

Romanda bölümlenmeler yapılırken kahramanların başından geçen dönüm noktası niteliğindeki olayların seçildiği görülmektedir. Eserde bölümlenme yapılırken olayların akış sırası gözetilmiştir. Olaylar arasında kopukluklara meydan verilmemiştir. Romanlarda yer alan bütün bölümlere dikkat çekici ve içerikle uyumlu başlıklar verilmiştir. Romanın konusu işitme engelli bir kız çocuğunun başarısıdır. Eserde iyi bir eğitimle bütün engellerin aşılabileceğini vurgulanmıştır. Engellilere destek olunması, eğitimleri için gerekli ortamın sağlanması, okullarının çoğaltılması konuları üzerinde durmuştur. Romanda olaylar merak uyandıracak şekilde sondan başa doğru aktarılmıştır. Romanın dikkat çeken bir diğer özelliği ise öykü içinde öykü anlatmasıdır. Roman kurgulanırken e bir aile ve bu ailenin etrafında birçok kişi seçilmiştir. Aile bireyleri içerisinde en çok çocuk kahramanı ön plana çıkarılmıştır. Romanda yer alan aileler birbirine bağlı, sosyal hayatla uyumludur. Romandaki çocuk kahramanlarının en önemli özelliği ise çevreleriyle uyumlu, insan ve yaşam sevgisiyle dolu olmalarıdır. Roman kahramanları okurların kendi yaşamlarından şahıslardır. Gerçek hayatta karşılaşılabilecek kahramanlar olmaları bakımından iyi çizilmişlerdir. Romandaki kahramanlar, gerçek hayattan kopuk değildir. Abartılı yönleri yoktur. Çocuklara her durumda güçlü olmayı, yaşama bağlılığı, sevgiye, dostluğa önem vermeyi gösterir niteliktedirler. Romanda olaylar geniş zaman dilimini kapsar. Kimi zaman olaylar aktarılırken zaman atlama yapılır. Olayların geçmişle bağlantısı geriye dönüş tekniğiyle okura verilir. Kahramanların başından geçen önemli olayların şimdiye etkisi geçmiş anımsanarak verilir. Romanda geniş mekân olarak İstanbul kullanılmıştır. Olaylar İstanbul'un veya köyünde geçmiştir. Romanın mekân olarak dikkat çeken özelliği birden fazla geniş mekân kullanılmasıdır. Mekânlar tasvir edilirken oldukça canlı bir üslup kullanılmıştır. Olayların geçtiği mekânlar kişilerin yaşamlarını ve karakterlerini büyük ölçüde etkilemiştir. Eserde ana olaylar üçüncü kişi ağzından anlatılırken geri dönüşlerde birinci kişi ağzı kullanılmıştır. Böylelikle roman anlatımında canlılık sağlanmıştır.

Dil ve Anlatım Yönünden

Çocuklar için yazılan eserlerde, dilin en önemli zenginliklerinden olan atasözlerine yer verilmelidir. Çocukların dili doğru ve etkili kullanmalarını sağlamak çocuk eserlerinin en önemli amaçlarından biridir. Ancak Patenli Kız romanında atasözlerine yer verilmemiş olması önemli bir eksikliklerdir.

Çocukların ana dilinin inceliklerini öğrenmesine önemli katkısı olan deyimler Patenli Kız romanında da fazlaca yer almıştır. Eserde genellikle birleşik fiil hâlinde olan deyimlere yer verilmiştir. Kullanılan deyimler, roman kahramanlarının yaşam biçimlerini, önem verdikleri değerleri, olaylar karşısındaki tavır ve tutumlarını yansıtmaktadır. Böylece hem anlatım zenginleşmiş hem de verilmek istenen duygu en iyi şekilde aktarılmıştır. Eserde kullanılan ikilemeler normal ve sıradan söyleyişlere edebî bir bakış açısı ve anlam getirir. Bu ikilemeler eylemin veya nesnelere anlatımında vurgulanan noktayı okura sezdirmeyle birlikte anlatıma canlılık ve etkililik kazandırmaktadır. Eserde en çok aynen tekrar eden ya da yakın anlamlı sözcüklerin tekrarıyla oluşan ikilemeleri tercih etmiştir. Bu ikilemelerin yanında ses taklidi ve anlamsız sözcüklerle kurulan ikilemeler de bulunmaktadır. Romanın anlatımında benzetmelerde oldukça önemli bir yere sahiptir. Benzetmeler genellikle gibi, kadar ve tıpkı edatlarıyla yapılmıştır. Deyimleşmiş benzetmeler de romanda oldukça sık kullanılmıştır.

Kaynakça

- ADALI, Oya (2003), Anlamak ve Anlatmak, İstanbul: Pan Yayıncılık.
AKSAN, Doğan (2002), Anadilimizin Söz Denizinde, Ankara: Bilgi Yayınevi.
AKSAN, Doğan (2005), Türkçenin Zenginlikleri ve İncelikleri, Ankara: Engin Yayınevi.
CEMALİ, Zeynep (2008), Patenli Kız, İstanbul: Günışığı Yayınları.
CİRAVOĞLU, Öner (1999), Çocuk Edebiyatı, İstanbul: Esin Yayınları.
ÇAKIR, H.(2002), Öykü Sanatı, Konya: Çizgi Yayınevi.
ERDOĞAN HORASAN, Arife(2015), Zeynep Cemali'nin Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi(Doktora Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
GÖĞÜŞ, Beşir vd.(1998), Yazın Terimleri Sözlüğü, Ankara: Dil Derneği Yayınları.
MEB, İlköğretim Türkçe Dersi (6,7,8. Sınıflar) Öğretim Programı, Ankara: MEB Yayınları.
OĞUZKAN A. Ferhan (2001), Çocuk Edebiyatı, Ankara: Anı Yayıncılık.
ÖZDEMİR, Emin (1994), Yazınsal Türler, Ankara: Ümit Yayıncılık.
SEVER, Sedat (2003), Çocuk ve Edebiyat, İzmir: Tudem Yayınları.
ŞİRİN, Mustafa Ruhi (2000), 99 Soruda Çocuk Edebiyatı, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
TEKİN, Mehmet(1989), Roman Sanatı ve Romanın Unsurları, Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
YALÇIN, Alemdar, AYTAŞ, Gıyaseddin (2002), Çocuk Edebiyatı, Ankara: Akçağ Yayınları.